

Українська Енергетична Біржа

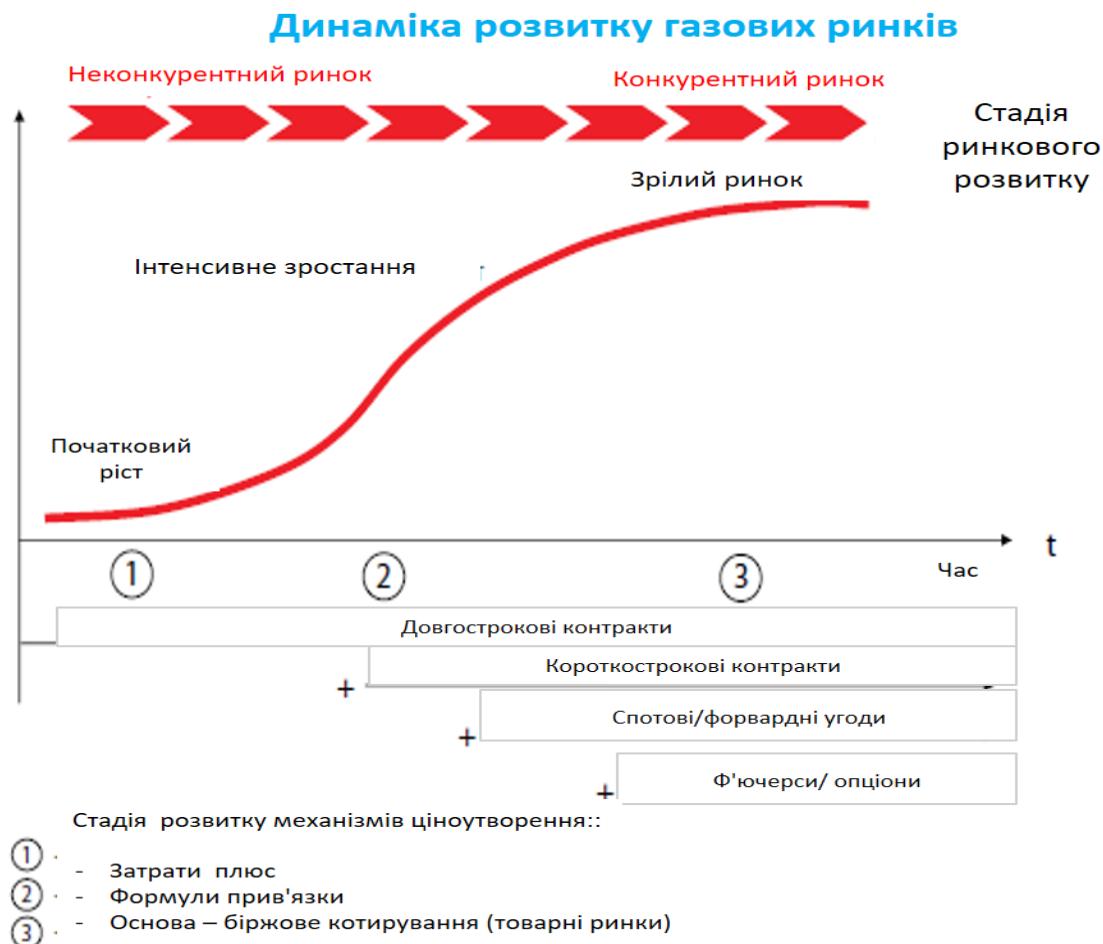
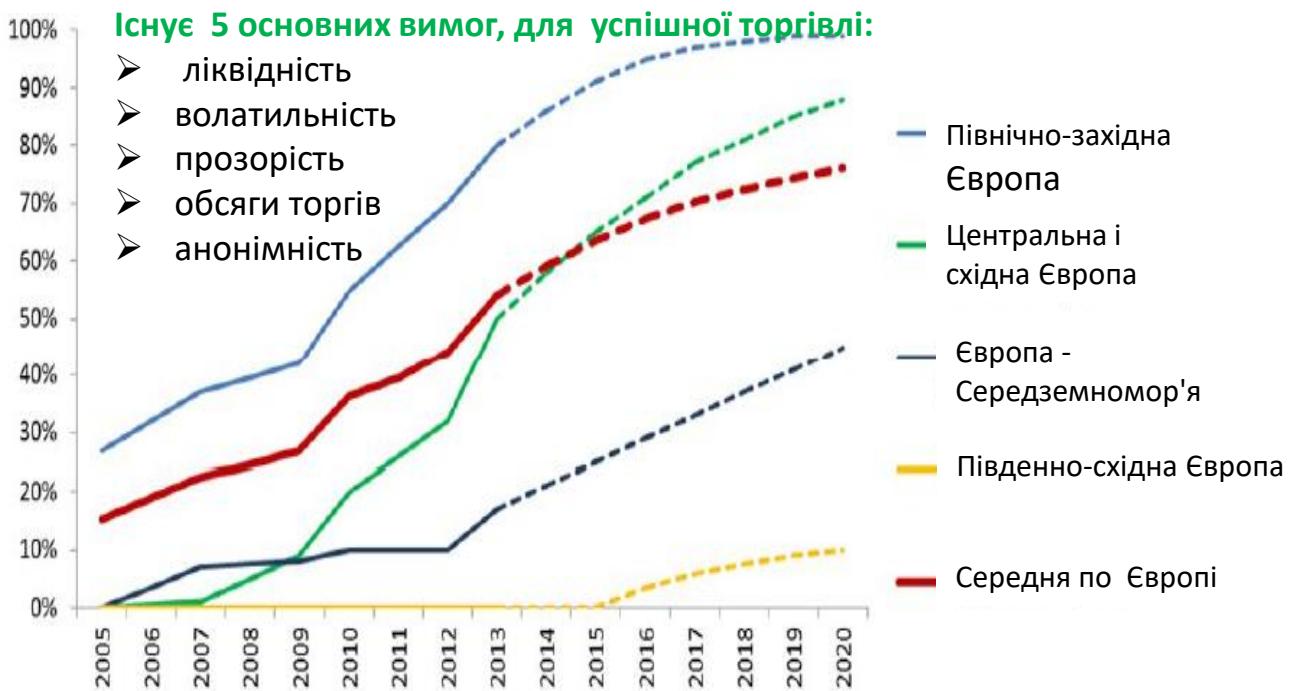
Біржова торгівля природнім газом

Механізми формування цін на газ в Європі

- **Довгострокові контракти** - прив'язка цін на газ до ціни на нафтопродукти, take or pay – ВТРАЧАЄ ВАГУ У СВІТІ;
- **По спотовій ціні (короткострокові)** – моментальна угода, відображають реальну ціну на товар «газ-газ» - ОСНОВНИЙ ОРІЄНТИР.

При переході до «газ-газ» виникає потреба в надійних бенчмарках, які дають можливість визначати ціну та управляти ризиками. Це забезпечують сучасні біржі. Довгострокові контракти відтепер мають прив'язку до біржових котирувань. Розвиток спотової торгівлі залежить не так від об'єму довгострокових контрактів і монополізації ринку, як від рівня розвитку біржових майданчиків.

Зростання короткострокової торгівлі природним газом

Розвиток торгівлі на європейських ринках природного газу

Архітектура ринку газу ЄС на основі ТЕП - це

- 1) сукупність ринкових зон (окрім для оптового і роздрібного ринків) організованих за принципом «басейнів» (сполучених посудин);
- 2) поділ ринку товарного газу (commodity) і ринку газотранспортних потужностей (capacity);
- 3) транспортні тарифи формуються за принципом «вхід/вихід», де відповіальність за транспортування всередині зони несе оператор ГТС зони;
- 4) обов'язкова наявність віртуального торгового майданчику (хабу та/або біржі) всередині кожної зони, балансування зони;
- 5) можливість виробнику (а не тільки посередникам) поставляти газ безпосередньо кінцевим споживачам.

Мережевий кодекс балансування вступив в силу з 01.10.2015 р. Національні регулятори можуть продовжити його імплементацію до квітня 2019 р. (відповідно до II звіту ACER-ENTSOG, країни ЄС, які ще не мають торгової платформи, запроваджуючи переходні заходи балансування, встановлюють дату її запровадження не пізніше 2019 р.).

Регламент ЄС № 312/2014 спрямований на підтримку розвитку конкурентного короткострокового оптового газового ринку та ліквідності, концентруючи операції балансування учасників (в т. ч. ГТС) **на торгових платформах, операторами яких зазвичай виступають біржі.**

Країни з розвиненим ринком, вже запровадили біржову торгівлю на рівні, який дозволяє здійснювати балансування системи, лише використовуючи короткострокові стандартизовані продукти без застосування послуг балансування оператора ГТС.

Географія розміщення газових хабів і енергетичних бірж в ЄС

У всіх країнах ЄС запуск ринку передбачає появу енергетичної біржі. Розвиток короткострокової торгівлі газом на хабах і біржах в Європі є одним з провідних ринкових інструментів та інспіровано III енергопакетом

Ліквідні ринки забезпечують прозорість за рахунок виявлення ціни в ході [вільного біржового торгу](#) і інструменти для хеджування ризиків - Секретаріат Енергетичної Хартії.

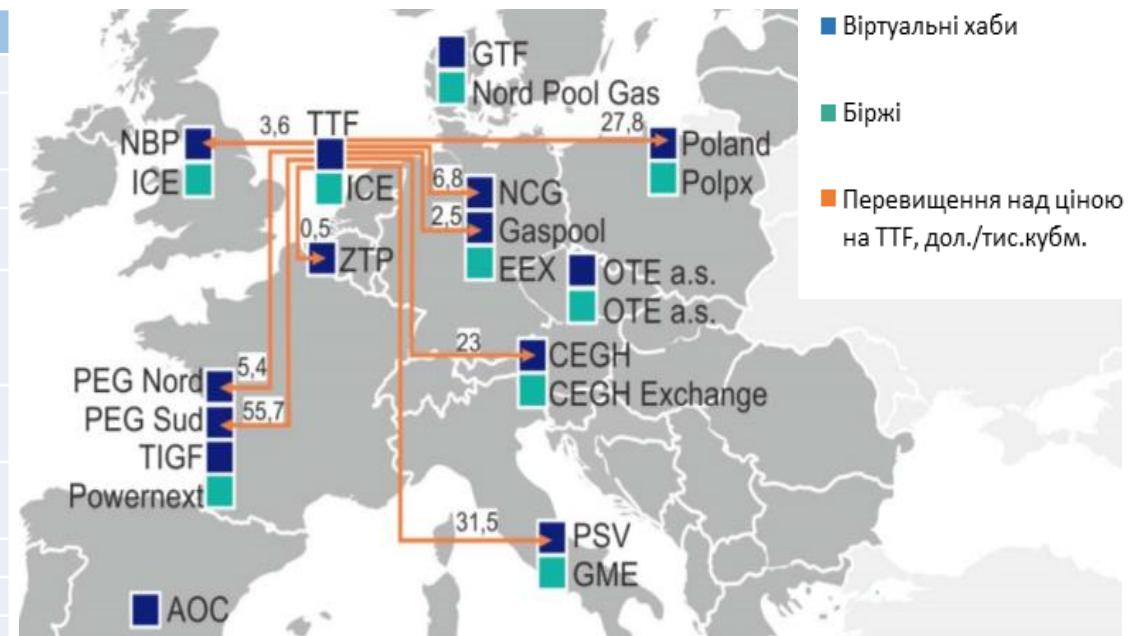
Північно-Західна Європа і Південна Європа

- діють 15 хабів - 2 хаба досягли позначки високої ліквідності (NBP в Великобританії і TTF в Нідерландах);
- є 7 бірж - одна з яких регіональна.

Країна	Енергетична біржа	Газовий хаб
Північно-Західна Європа		
Великобританія	InterContinental Exchange (ICE)	NBP, TTF
Франція Німеччина	Powernext	PEG Nord, TTF
	European Energy Exchange (EEX)	TTF, NCG, GASPOOL
Австрія	PEGAS – регіональна біржа (об'єднання EEX та Powernext)	NBP, GASPOOL, NCG, PVS, PEG Nord, TRS, TTF, ZTP, ZEE
	Central European Gas Hub GAS Exchange (CEGH GAS Exchange)	CEGH GAS
Данія	Gas Point Nordic (GPN, раніше – Nord Pool Gas)	GTF, NPTF
Італія	Gestore Mercati Exchange (GME)	PVS/PVS fin
Центральна і Східна Європа		
Польща	Polish Power Exchange (POLPX)	POLPX
Чехія	Central Czech Gas Exchange	
Зрілі	На шляху зрілості	Слабкі
		Не активні

Центральна і Східна Європа

- 4 хаби, високоліквідних немає;
- є 2 біржі

Джерело: ACER's Annual report on its activities under REMIT in 2013, ICE, Thomson Reuters, NC G

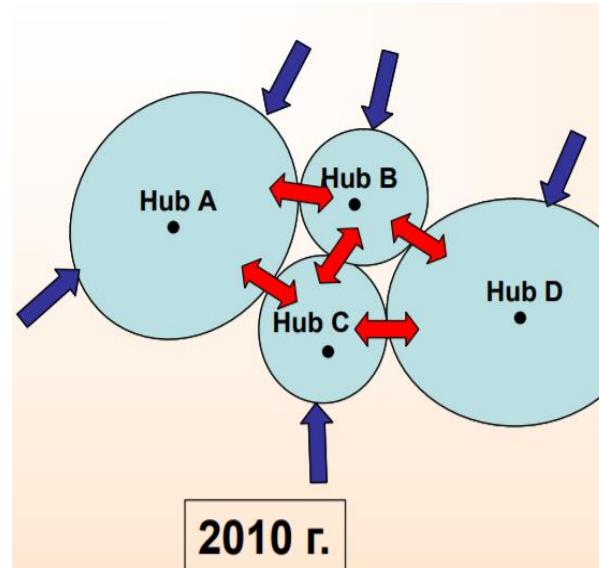
Організація єдиного внутрішнього ринку газу ЄС відповідно до III Енергетичного пакету

– лібералізація ринків газу та електроенергії - стирання транскордонних бар'єрів на енергетичному просторі Європи, уніфікація правил та практик. Вільні потоки газу повинні оперативно перетікати в ту зону, де утворилися більш високі ціни з урахуванням транзакційних витрат. Кінцева мета - гарантія наявності газу, захист споживачів і конкурентна / справедлива ціна, що має тенденцію до загального зниження.

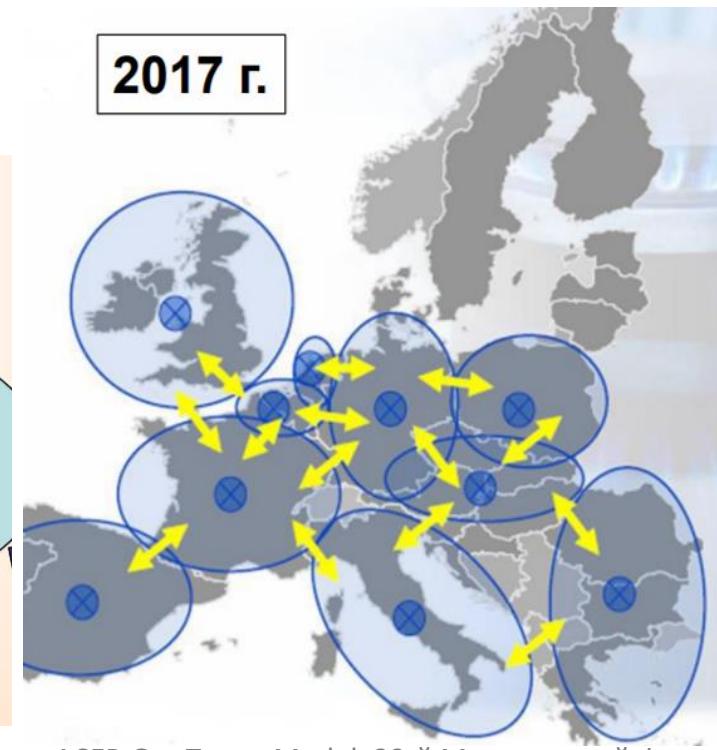
Європейські енергетичні біржі

Перспективи об'єднання енергетичних ринків

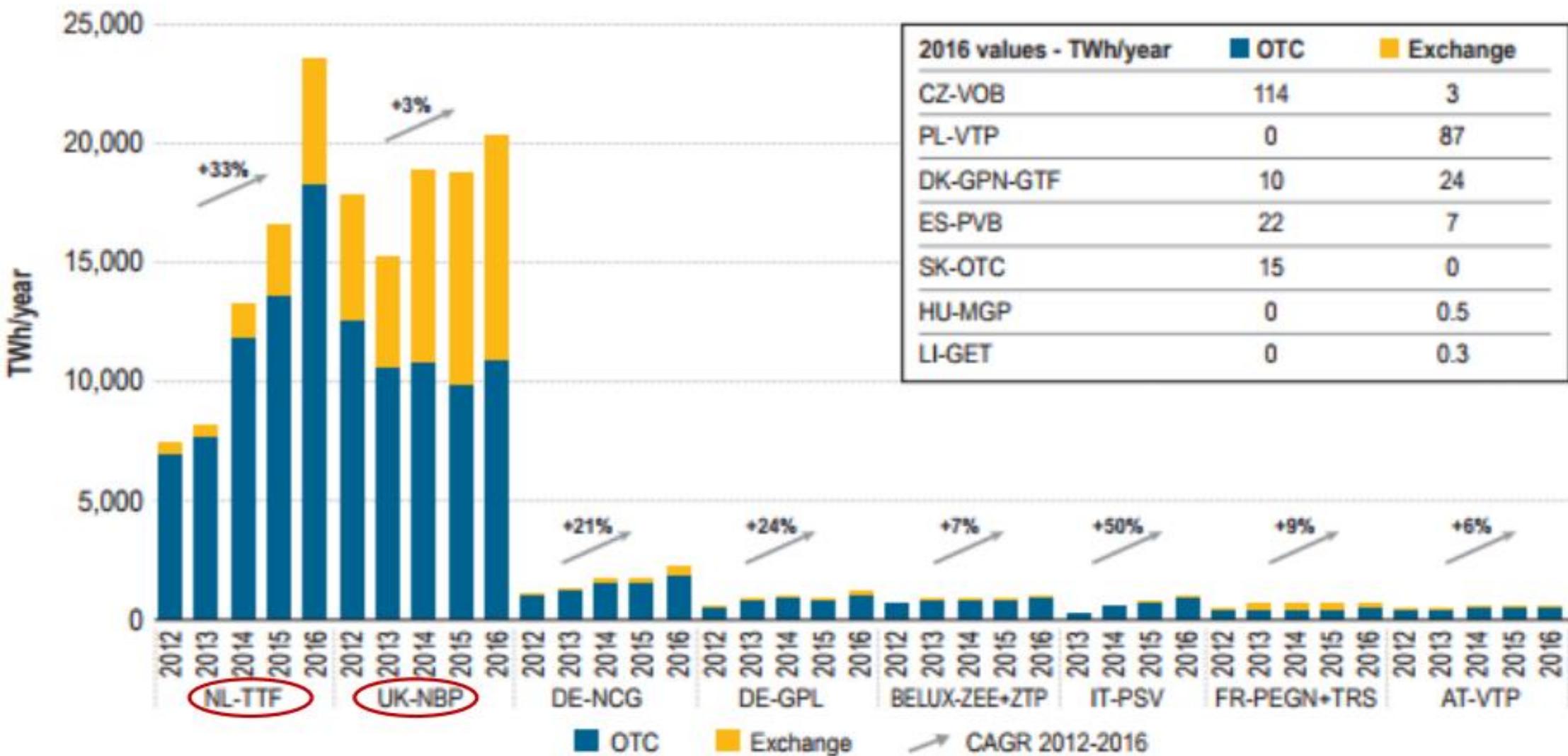

2017 г.

ACER Gas Target Model, 30-й Мадридський Форум

Торгівля газом на хабах ЄС: біржі vs електронні торгові майданчики

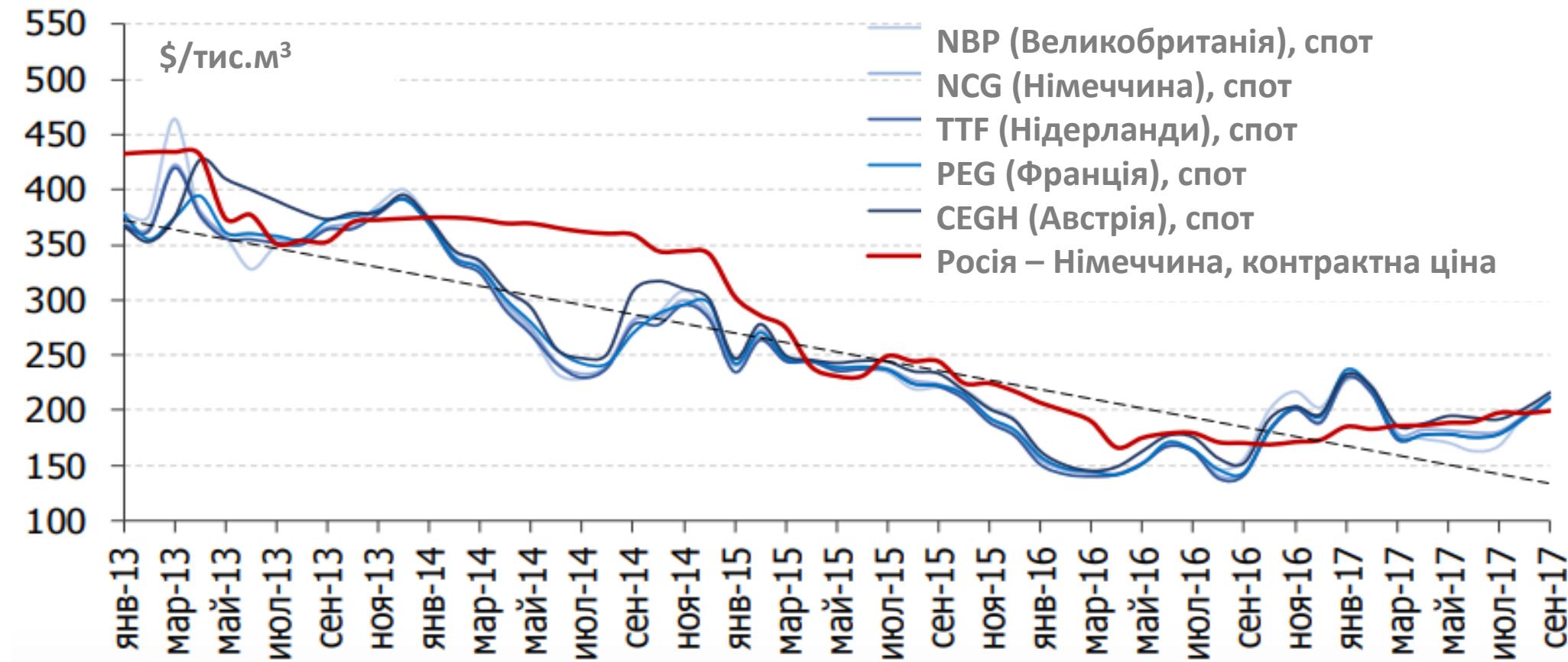

Джерело: ACER Market Monitoring Report

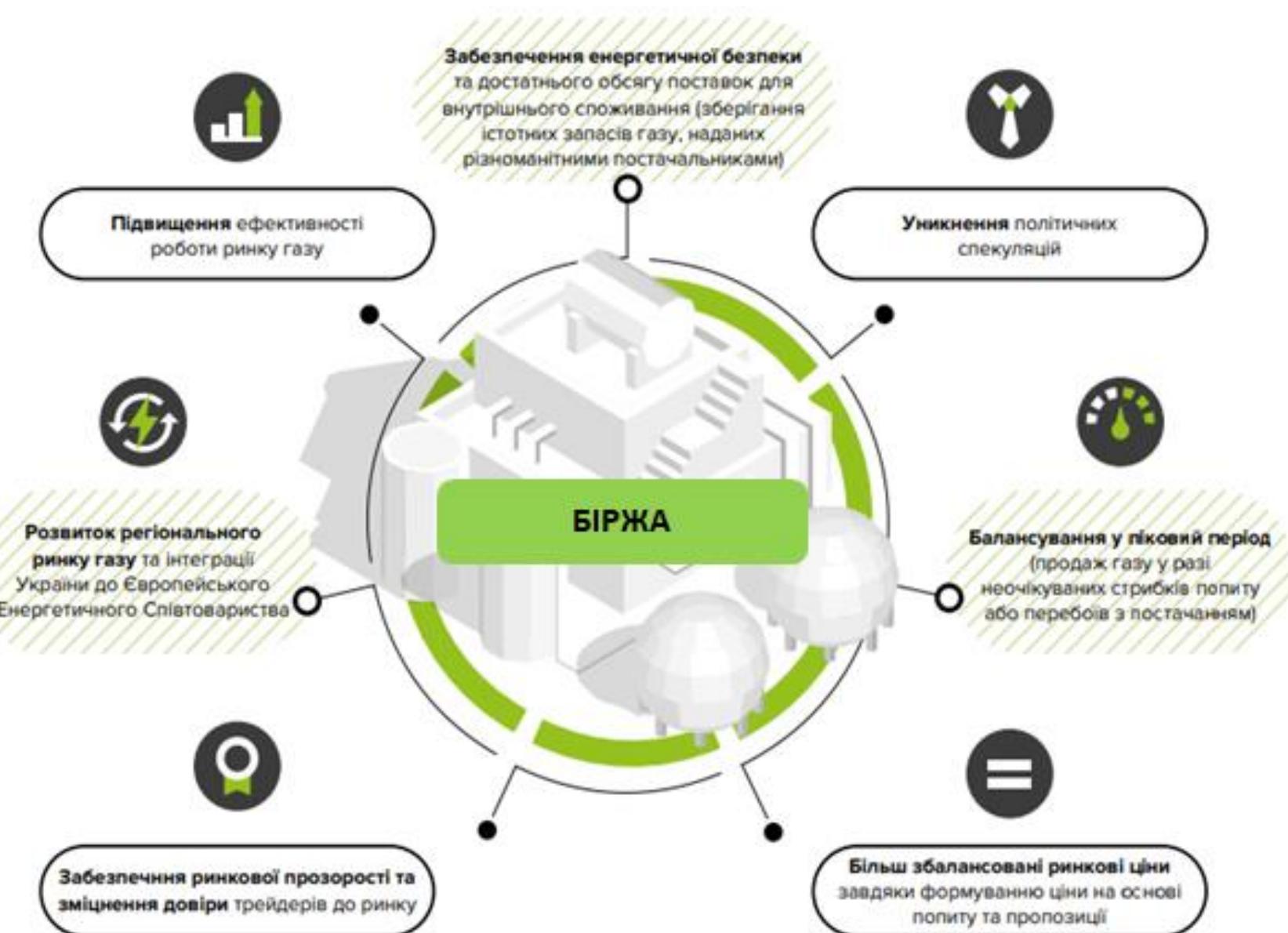
Спотові ціни газу на енергетичних біржах ЄС і ціна газу за довгостроковими контрактами

Перехід до біржової торгівлі де учасники могли хеджувати свої ризики і балансувати, щоб не платити штрафи з 2009 року відбився на зниженні цін.

З серпня 2014 року ціни знизилися на 20%

Переваги функціонування біржі газу в Україні

- Біржа забезпечує:**
- Рівний доступ та рівновіддаленість
 - Справедливе і прозоре ціноутворення
 - Анонімність торгівлі
 - Вільна конкуренція
 - Референтна ціна
 - Управління фінансовими ризиками

Зразкова модель європейського газового хабу

ЗГІДНО EFET, ЕФЕКТИВНІ ТА УСПІШНІ
ХАБИ ФУНКЦІОNUЮТЬ У ВИПАДКУ:

- 1. Забезпечення механізму консультацій.**
- 2. Визначення структурних ринкових питань (національних програм лібералізації ринку газу, пропускої потужності тощо).**
- 3. Визначення ролі Оператора хабу (біржі) (її обов'язків у порівнянні з обов'язками Оператора ГТС).**
- 4. Встановленої системи входу-виходу до ГТС.**
- 5. Забезпечення механізмів передачі права власності на газ (для врегулювання небалансів в ГТС, із зачлененням Оператора ГТС).**
- 6. Можливість використання правил розрахунків «cash-out».**
- 7. Забезпечення віртуальної торгівлі газом.**
- 8. Забезпечення сприятливих умов для гарантування небалансів та оплати за потужність зі сторони Оператора ГТС.**
- 9. Встановленої базової ціни у межах хабу для укладання контрактів.**
- 10. Наявності стандартної форми контракту.**
- 11. Активного зачленення до хабу агентств, що інформують про ціни.**
- 12. Зачленення маркетологів та брокерів.**
- 13. Індексу, що використовується інвесторами як надійний показник для інвестиційної діяльності.**

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ:

Національний
регулюючий орган

Оператор ГТС

Формується ринковими
умовами – порядком
роботи торгової
платформи (біржі)

За результатами дослідження EFET «Еволюція газового хабу», NBP та TTF є «зразковими моделями» успішного хабами, із найбільшою кількістю учасників та об'ємами торгівлі газом. **Такий результат було досягнуто за рахунок бірж, що є операторами хабів: ICE, Powernext, EEX, PEGAS.**

Перспективи розвитку ринку природного газу України

Міжнародні зобов'язання України

- Імплементація Третього енергопакету
- Гармонізація системи державних закупівель
- Вільне ринкове ціноутворення (вимога МВФ)

Енергетична стратегія України до 2035 року

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОВНОЦІННОЇ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ

положень Третього енергетичного пакету, директив і регламентів ЄС відповідно до зобов'язань України в рамках Договору про приєднання до Енергетичного Співтовариства

СТВОРЕННЯ ПЕРЕДУМОВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

- постійний та дієвий нагляд у сфері конкуренції та швидке запровадження умов ринкового ціноутворення на недискримінаційних засадах
- формування прозорих та ліквідних енергетичних ринків

ЧАСТКА БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ ЕНЕРГОРЕСУРСАМИ (% від внутрішнього споживання)

2020р. -> 25 %

2025р. -> 35 %

2030р. -> 55 %

2035р. -> 60 %

Запровадження біржових продуктів з базисом поставки в ПСГ в режимі «митний склад»

304.04.2017 р. вступив в силу Наказ МФУ № 292 «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів МФУ» від 27.02.2017 р. Наказ дозволяє зберігання імпортованого газу в режимі «митний склад». До цього було прийнято ЗУ «Про внесення зміни до Митного кодексу України щодо створення умов для нової моделі ринку природного газу» № 994-VIII, відповідно АТ «Укртрансгаз» може заміщення газу шляхом операцій бекхола .

Запровадження добового балансування в Україні:

- **4.01.2017** Закупівля програмного комплексу «інформаційна платформа оператора ГТС» TSO IP. Відповідно до інформації наданій Оператором ГТС на засіданні НКРЕКП 20.07.2018 платформа на сьогодні не працює та вилучена Нацполіцією.
- **6.11.2017** Перенесення термінів добового балансування з 1.01.2018 на 1.08.2018 (прохання АТ «Укртрангаз»).
- **27.12.2017 Постанова № 1437** «Про затвердження Змін до деяких постанов НКРЕКП щодо впровадження добового балансування на ринку природного газу». Впроваджено поняття газова біржа – оператор торгової платформи, що взаємодіє з інформаційною платформою оператора ГТС. Постанова мала набрати чинності в частині запуску добового балансування 1.08.2018
- **3 1.05.2018** мало розпочатися тестування інформаційної платформи Оператора ГТС із залученням суб'єктів ринку.
- **1.06.2018** ТБ «УЕБ» запускає торгову платформу та клірингову систему.
- **19.06.2018** Лист Єврокомісії, Секретаріату Енергетичного Співтовариства та Світового банку до прем'єр-міністра України де зазначається, що відокремлення функцій транспортування газу від НАК "Нафтогаз" має ключове значення для довіри до України, як надійного транзитера газу для ЄС, а найкраща модель анбалдінга - OU Model (збереження оператора системи транспортування, який пройшов процес розподілу власності) без створення нового оператора. Будь-яке об'єднання або передача функцій компанії "МГУ" з "Нафтогазом" суперечить як закону "Про ринок природного газу", так і зобов'язанням України перед ЄС.
- **27.07.2018** НКРЕКП наклала штраф на АТ «Укртрангаз» за вчасний незапуск інформаційної платформи та перенесла строки запуску добового балансування на **1.10.2018**.
- **1.08.2018** ТБ «УЕБ» запускає ОТС платформу з метою навчання учасників торгівлі за європейськими стандартами та для забезпечення плавного переходу до добового балансування.
- **4.08.2018** року Комітетом ВРУ з ПЕК було схвалено проект Закону про внесення змін до ЗУ «Про публічні закупівлі» щодо закупівлі природного газу для здійснення балансування газотранспортної системи № 8454.
- **12.09.2018** АТ «Укртрангаз» провів навчальну презентацію Платформи добового балансування.
- **12.09.2018** Наглядові ради НАК "Нафтогаз" і ПАТ "МГУ" підписали меморандум про взаєморозуміння по виділенню оператора ГТС. Оператор ГТС до кінця 2019 року входить до складу "Нафтогазу", який несе відповідальність за виділення оператора і передачі його активів з 1 січня 2020 ро. Оплата контрактів членів наглядової ради "МГУ" покладена на «Нафтогаз».

ТБ «УЕБ» на ринку природного газу

Зареєстровано
160 компаній

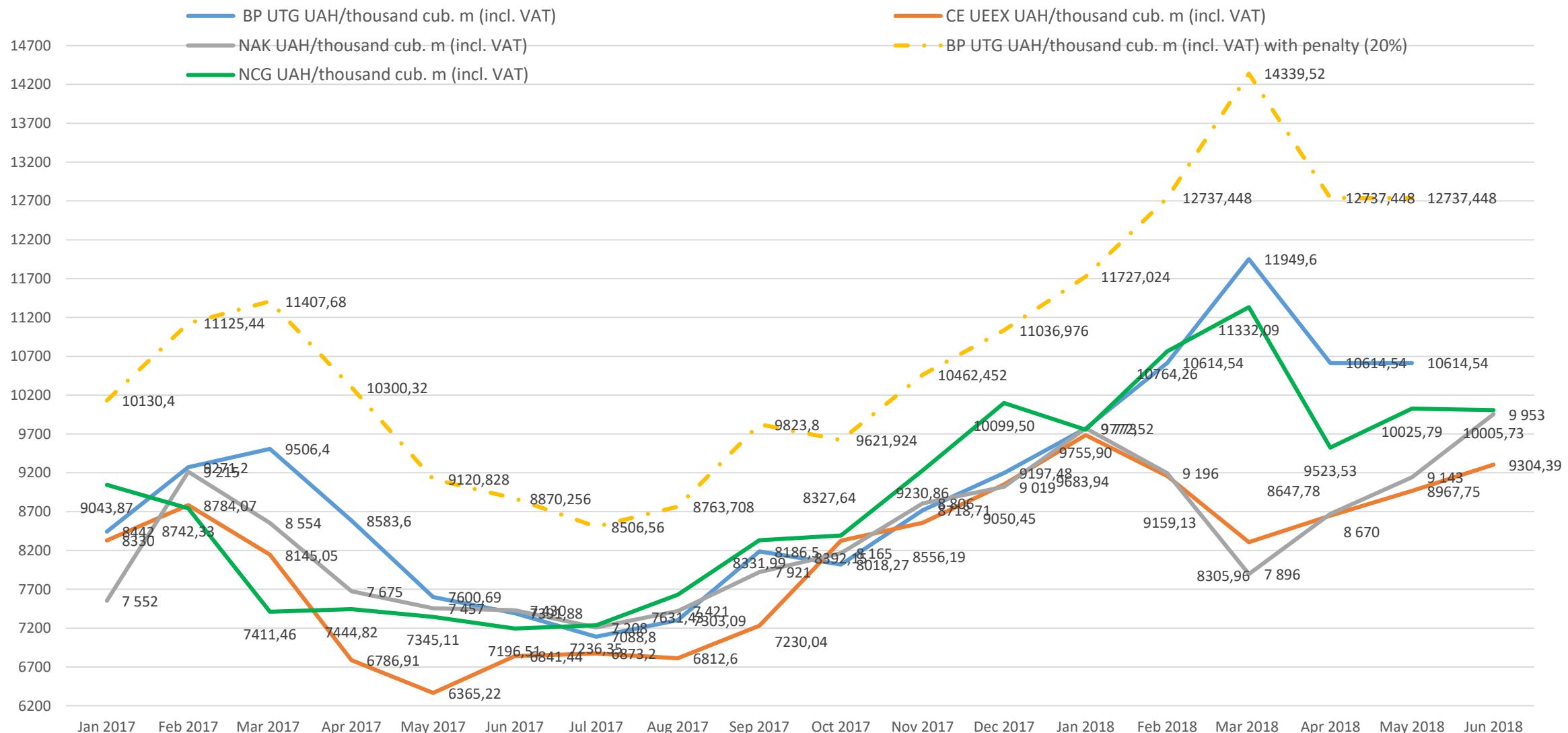
Реалізовано природного газу
260 млн. м. куб.

Укладено
1060 угод

Загальний обсяг
реалізації
2,09 млрд. грн

Основні бенчмарки на природний газ в Україні

Біржова торгівля природним газом НА ТБ «УЕБ»

Основні учасники біржових торгів природним газом:

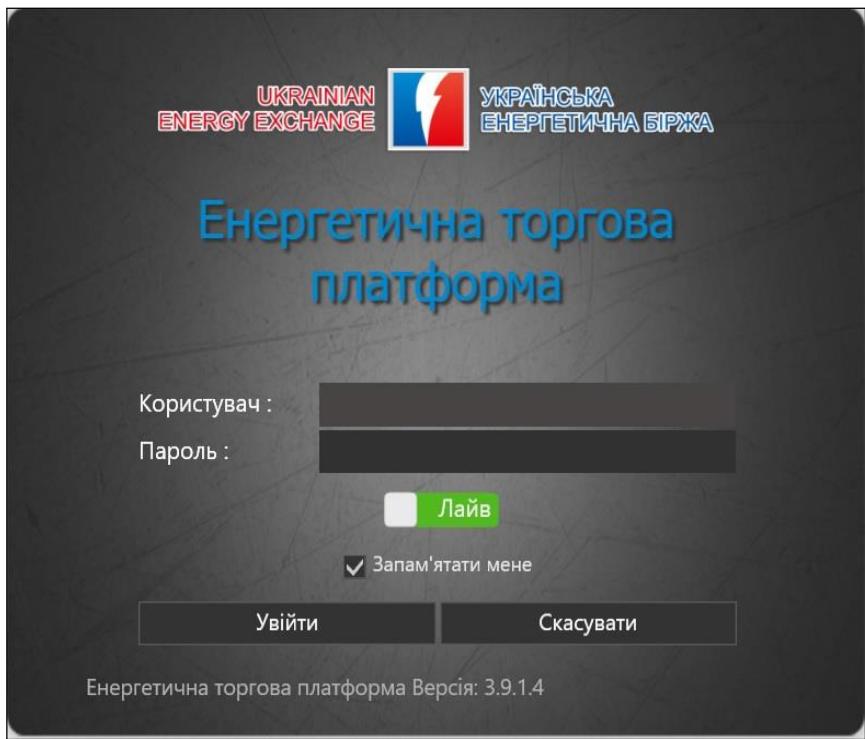
Всього в торгах природним газом приймають участь понад 160 учасників

Активно розвивається торгівля **на умовах форвардів з дисконтом спотової ціни**, що дає учасникам можливість гарантованого обсягу поставок з прив'язкою ціни до формули.

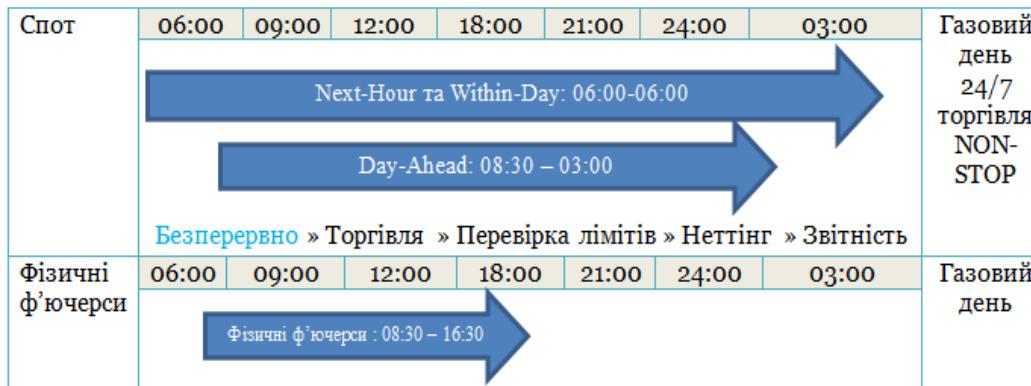
Українська енергетична біржа сьогодні являється єдиним джерелом ринкових цін на енергоресурси та природний газ в Україні. Біржові котирування ТБ «УЕБ» стали визнаними та затребуваними ринком (публікуються Bloomberg, Thomson Reuters, Argus, ICIS). Ними користуються ДФСУ, НАБУ, АМКУ, Міненерговугілля тощо та публікуються українськими галузевими виданнями (Нефтерынок, Enkorr, Энергобизнес, ЭнергоБизнес, ЭнергоФорма тощо).

Готовність Української енергетичної біржі

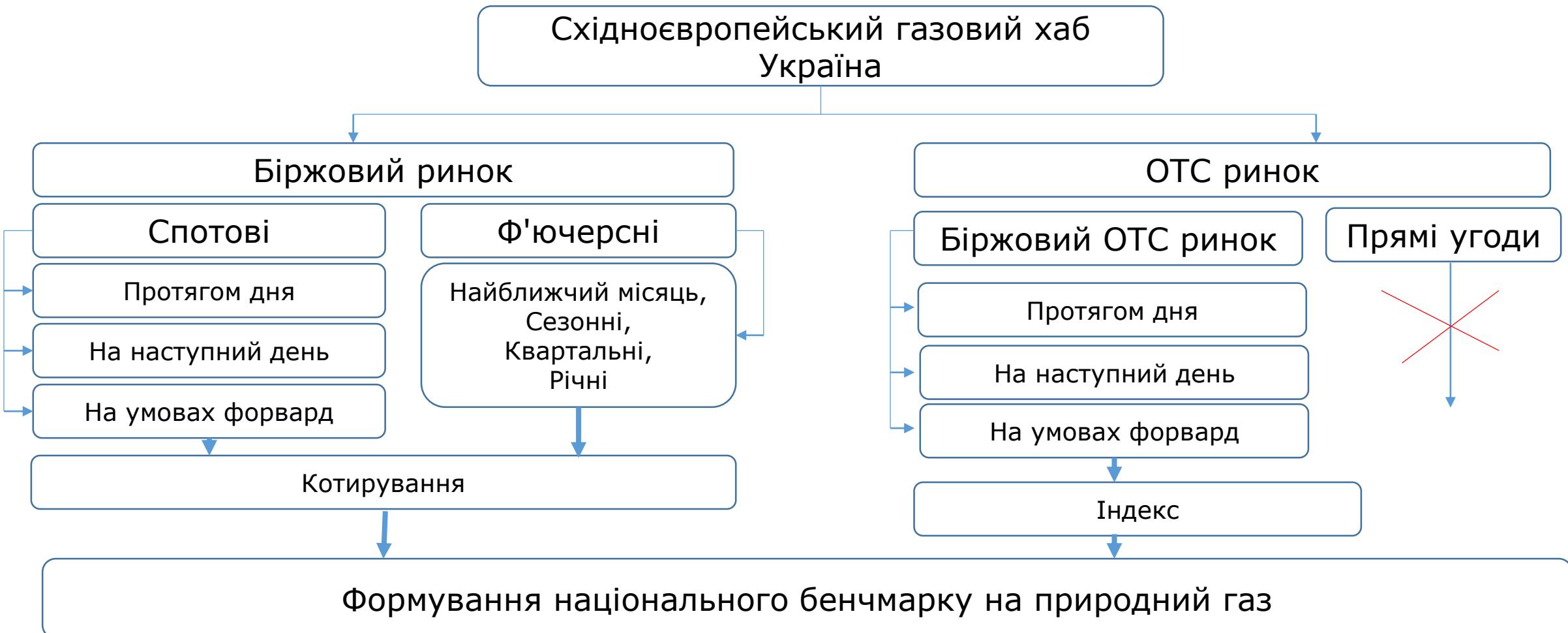
- В вересні 2018 року ТБ «УЕБ» була запущена ОТС (*over the counter*) платформа для забезпечення плавного переходу до запуску ринку добового балансування. Навчання роботі Перша угода була укладена 7 вересня Полтавською газонафтовою компанією, обсяг реалізації склав 500 тис. м. куб, ресурс серпня. Сьогодні вже 11 угод з обсягом понад 2 млн.м.куб.
- ОТС платформа допоможе створити новий **ціновий індикатив на природній газ**, та згодом розробити індекс цін на природній газ, який буде базуватись на біржових та ОТС угодах. Доступ до ОТС платформи безкоштовний.
- Готова до повноцінної роботи після запуску нової моделі ринку **торгова платформа добового балансування «Енергетична торгова платформа»** зі стандартизованими продуктами з часовим інтервалом на «внутрішньодобовому» ринку або на ринку «на добу вперед».
- Проведена інтеграція з банками для забезпечення клірингу біржових угод з використанням рахунків ескроу (light CCP).
- Наднадійна система захисту інформації та даних.

Екран укладання угод									
Пошук контракту		Пошук (Ctrl+Q)							
100% попередня оплата - ВТТ									
Контракти	Компанія	Обсяг	Ціна	Ціна	Обсяг	Компанія	Остання ціна	Компанія	Обсяг
Сер. 01.08.2018	SGP	*150	9,690.00	9,700.00	1,000	PG	9,150.00		
	TSG	300	9,650.00						
Чет. 02.08.2018	OG	450	9,650.00	9,750.00	1,000	PG	9,650.00		
П'ятн. 03.08.2018				9,800.00	*500	PG		OG	1,000
Липень 2018				9,800.00	*340	OG	9,900.00		
Серпень 2018							9,800.00		

Запуск нової ОТС платформи для ринку природного газу – один з етапів формування цінового бенчмарку для українського газового хабу

ОТС платформа допоможе створити новий **ціновий індикатив на природній газ** та згодом розробити індекс цін на природній газ, який буде базуватись на біржових та ОТС угодах.

Який ринок нам потрібний?

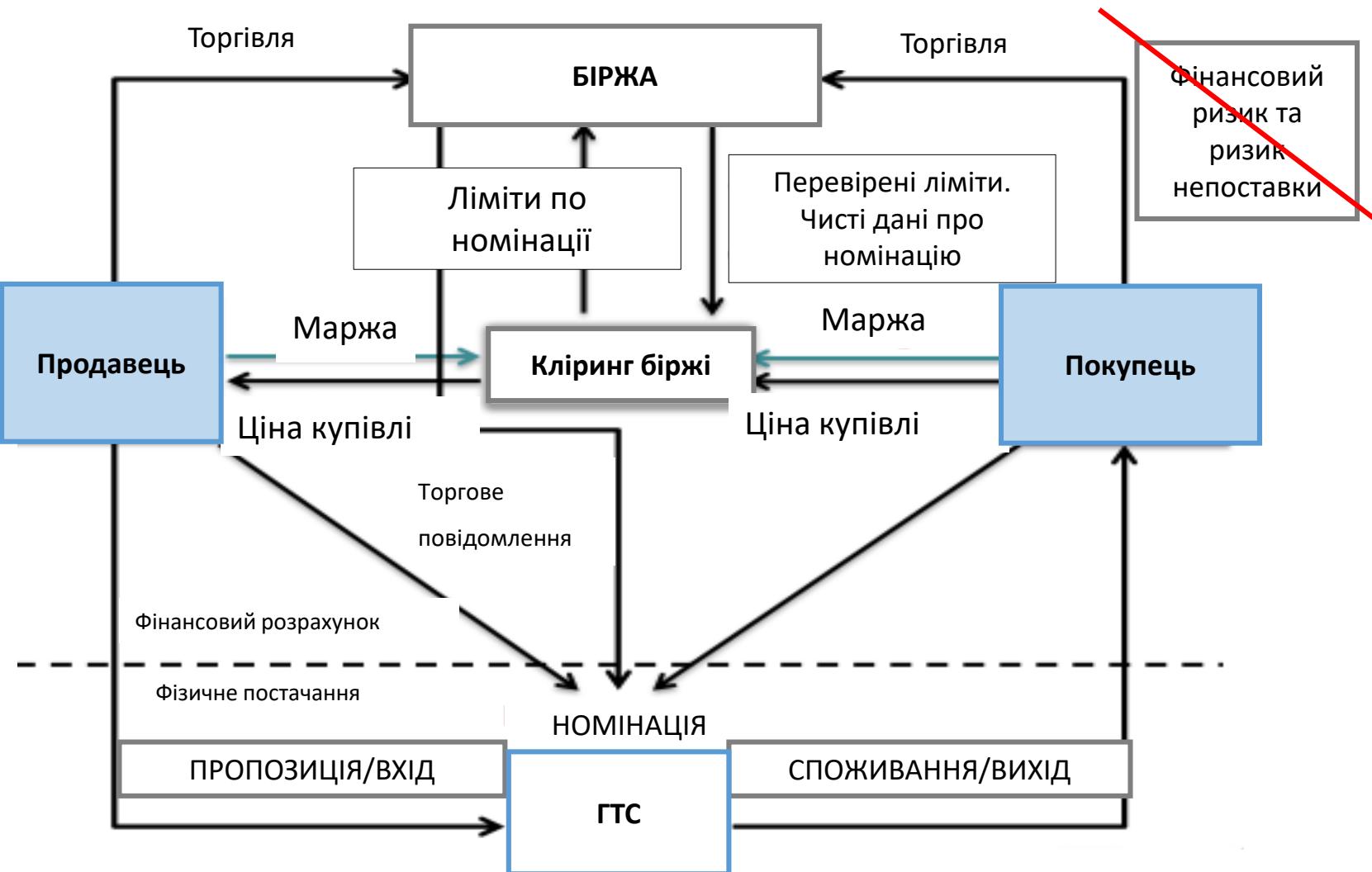
Модель ринку природного газу, яким він має бути (SPOT)

Кліринг. Біржа надає необхідну інформацію до біржового клірингового центру для здійснення ним на щоденній основі клірингу та врегулювання фінансових і інших зобов'язань. Типи маржі, алгоритми, порядок здійснення розрахунків, види цінних паперів, що приймаються у забезпечення, визначаються біржовим кліринговим центром.

Постачання. Кліринговий агент передає інформацію про постачання газу (торгове сповіщення), отримане від учасників ринку за результатами відповідних операцій, безпосередньо оператору ГТС.

Ризики на етапі клірингу і система управління ризиками в клірингової організації: біржа та Кліринговий центр нивелює :

- кредитний ризик контрагента,
- операційний ризик,
- правовий ризик,
- системний ризик.

Висновки щодо лібералізації ринку газу

1. Світовий досвід показує, що забезпечення ефективності та прозорості на ринку енергоносіїв можна досягти за рахунок розвитку на ньому біржової торгівлі.

- За своєю природою біржа є тим економічним інструментом, який забезпечує відкритість товарного ринку та прозорість операцій на ньому за рахунок створення конкурентного середовища, **усунення проявів цінової дискримінації, монопольного тиску та тіньових схем ринкових транзакцій** тощо.
- Біржа - ефективний механізм ціноутворення, забезпечення захисту економічних інтересів та спрощення доступу на ринок міжнародних учасників.

Джерело: «Основні положення енергетичних стратегій та програм Європейського Союзу щодо розвитку енергетичної сфери в умовах формування загальноєвропейського ринку електроенергії»

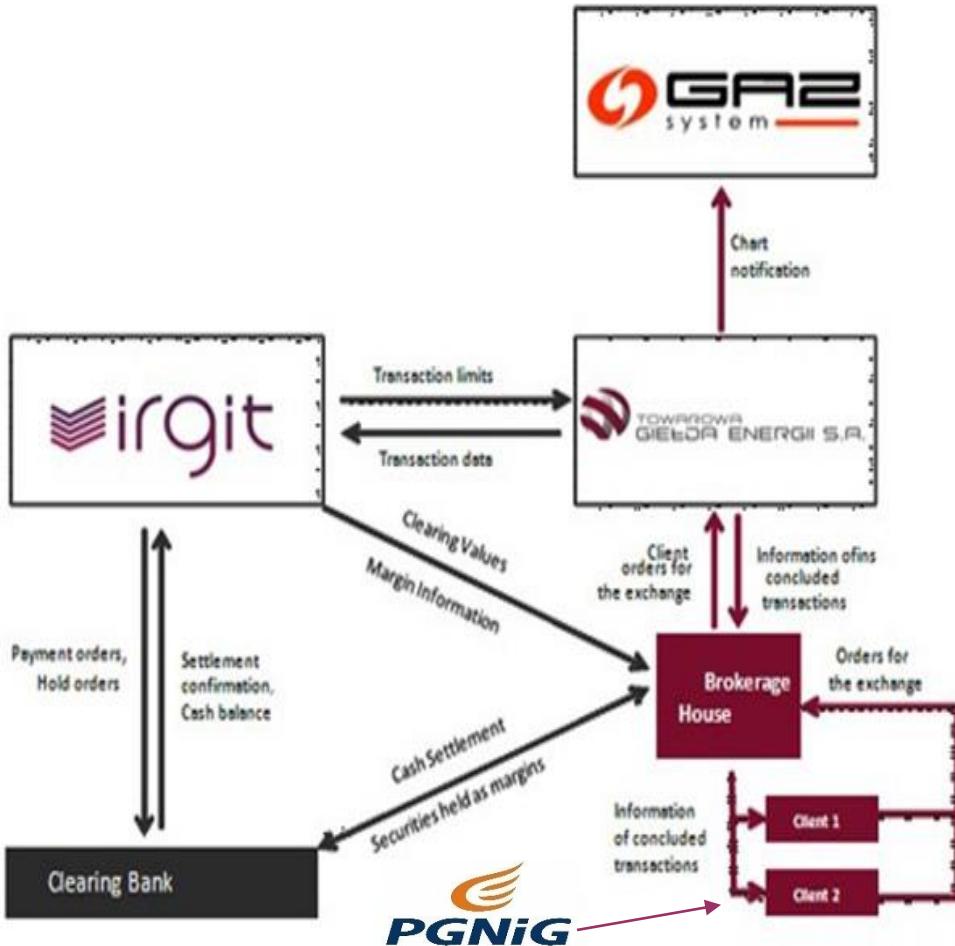
2. Досвід реформування та функціонування газового ринку ЄС, США (Henry Hub) та Великобританії свідчать, що **розвиток біржової торгівлі природним газом (і в якості забезпечення необхідної гнучкості постачань), розвиток похідних фінансових інструментів (ф'ючерси та інші деривативи)** сприяє розвитку прозорого і конкурентного ринку газу. Біржова ж торгівля за своєю суттю являється сильним інтеграційним фактором. Інтеграція сильніша там, де відсутня монополія.

3. Україна має розвивати національний газовий хаб (газову біржу), щоб забезпечити надійні цінові сигнали для всіх учасників ринку, інвесторів та європейської спільноти.

Приклади вибору успішних моделей ринку

Тенденція - національні регулятори з метою збільшення ліквідності та транспарентності цін, ставлять КРІ вимоги до ГТС щодо зменшення долі короткотермінового ринку природного газу, що торгується на торгових системах ГТС на користь бірж

Успішна модель ринку: Оператор Інформаційної платформи – ГТС; Оператор торгової платформи - Біржа

Польща. Має незалежну біржу. З метою розвитку конкуренції та прозорості ціноутворення найбільша державна газовидобувна компанія **PGNiG** (Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo) в 2013 році мала **зобов'язання реалізувати через польську національну енергетичну біржу - Towarowa Giełda Energii - 30% всього видобутого газу, а у 2015 році обов'язковий продаж становив вже 55%**. Прийнято зміні до Польського енергетичного права ст.49b.

Угорщина. З кінця 2016 р. в Угорщині газ (Day Ahead та Within-Day) торгувався в двох місцях одночасно: FGSZ, CEEGEX (TSO та біржа), оскільки біржа запрацювала пізніше ринка балансування. ACER голосував за торгівлю на біржі. Угорський регулятор висловив нездоволення одночасного функціонування двох платформ та доручив двом компаніям співпрацювати у напрямку створення єдиної балансової платформи та **підкреслив, що європейська модель полягає в тому, що врегулювання небалансів здійснюється переважно, та в першу чергу, на газовій біржі.**

ТБ «УЕБ» працює, щоб українській газовий ринок відповідав європейським стандартам і розвивається для своїх клієнтів, щоб відповісти найвищому європейському рівню бірж!

Дякуємо за увагу!

З повагою,

Олексій Дубовський

голова Біржового комітету
ТБ "Українська енергетична біржа"
01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44а,
da@ueex.com.ua
ueex.com.ua